

ІСТОРІЯ ГАЛИЦЬКОЇ (ЛЬВІВСЬКОЇ) ЕПАРХІЇ

Скочиляс І. Галицька (Львівська) єпархія XII–XVIII століть: організаційна структура на правовий статус. – Львів: Вид-во УКУ, 2010. – XXIV+832 с.+16 с. кольор. іл.

Донедавна однією з найзанедбаніших ділянок минувшини України була церковна історія. Лише національне відродження зламу 80–90-х рр. минулого століття спричинило активізацію досліджень із цієї проблематики. За останні два десятиліття з'явилося чимало публікацій, присвячених найрізноманітнішим аспектам зазначеної тематики. Автор рецензованої монографії багато років вивчає церковну історію, опублікував за результатами своїх досліджень низку монографій: “Українська церква на Борщівщині та інші сторінки національного відродження краю” (1992), “Генеральні візитації Київської унійної митрополії XVII–XVIII століть: Львівсько–Галицько–Кам’янецька єпархія” (2004), “Релігія та культура Західної Волині на початку XVIII ст. За матеріалами Володимирського собору 1715 р.” (2008), “Sobory eparchii chełmskiej XVII wieku. Program religijny Slavia Unita w Rzeczypospolitej” (2008). Оpubлікована книга є першою із трьох монографій з історії Галицької (Львівської) єпархії XII–XVIII ст. У ній розглядаються адміністративний устрій та правовий статус владицтва. У двох наступних планується проаналізувати територіальний розвиток та еклезіальний партикуляризм і намісницьку структуру й парафіяльну мережу єпархії.

Структурно монографія складається із шести розділів й побудована за проблемно-хронологічним принципом. У першому охарактеризовано здобутки історіографії та стан джерельної бази дослідження. Виділено чотири етапи вивчення історії Галицької єпархії: 1) “збирання спадщини” (друга половина XVII – початок XIX ст.); 2) “доба конфесійного і національного служіння” (30-ті рр. XIX – перша половина XX ст.); 3) “радянська пропаганда” й “діаспорна інтелектуальна інтеграція”

(друга половина XX ст.); 4) відродження церковно-історичних студій у незалежній Україні (90-і рр. XX ст. – початок XXI ст.), ґрунтовно охарактеризувавши як досягнення, так і недоліки багатолітніх студій над цією проблематикою. Дослідник опрацював найрізноманітніші види джерел, які розподілив на п'ять основних груп: актові, канонічні й богословські, епістолярні, наративні та літургійні. Значну частину з них він вперше ввів у науковий обіг.

У другому розділі описано запровадження християнства у Прикарпатті, але основна увага приділена реконструкції обставин й механізмів заснування Галицької єпархії. Дослідник приходить до висновку, що фундація катедри відбувалася двома етапами – впродовж першої половини 40-х рр. XII ст. і в 1156–1157 рр. Першим галицьким єпископом він вважає Алексія, а його наступником – літописного Косму.

Третій розділ присвячено висвітленню особливостей юрисдикційного статусу Галицької (Львівської) єпархії як суфраганії Київської митрополії. Докладно прослідковано характер еволюційних змін, впродовж її багатостолітньої історії, важливе місце відведено історичній пам'яті про Галицьку митрополію для формування місцевої церковної традиції. Багато уваги приділено обставинам запровадження унії й подальшого її функціонування на місцевому ґрунті, розглядаються процеси формування нової унійної totoжності та проблема єдності києвохристиянської традиції у XVIII ст.

Характеристиці правового становища присвячений четвертий розділ. Через призму еволюції світського законодавства княжої доби і Польсько-Литовської держави показано обумовлений ним правовий статус єпархії. Докладно проаналізовано різноманітні церковні юридичні документи й особливості їх функціонування на території владцтва, показано невідповідність між декларованою у Речі Посполитій рівністю обрядів та конфесійною толерантністю і повсякденною практикою.

У п'ятому розділі досліджено генезу організаційної структури єпархії, прослідковано походження території єпархії та її межі. Охарактеризовано інститути церковної влади й показано їх еволюцію, докладно вивчено територіальний поділ владцтва

і функції кожної адміністративної одиниці. Значну увагу приділено механізмам пастирського нагляду за територією через пастирські візитації і єпархіяльні собори.

У найбільшому за обсягом шостому розділі вперше в українській історіографії на великій джерельній базі показано взаємини в українській культурі та місце владичого двору. Також охарактеризовано культурно-релігійну діяльність і адміністративні реформи львівських владик здебільшого у другій половині XVII–XVIII ст. Не обминув дослідник і політичної заангажованості єпископів як чинника, що суттєво впливав на їхню пастирську й адміністративну працю.

Звернемо також увагу на деякі неточності, що вкралися у текст монографії. Дослідник вважає, що писемну пам'ятку останньої чверті XIV ст. “Список міст далеких і близьких” ввів до наукового обігу радянський дослідник М. Тихомиров (с. 95). Проте, цей документ вперше опублікував Август Шлецер це 1785 р. в “Heschichte von Litauen, Kurland und Lifland” (Halle 1785, s. 17–19), виокремивши його із Полетиківського I літопису. У монографії знаходимо твердження, що митрополит Максим у 1299/1300 рр. перебрався на Північ “після чергового татарського погрому Києва” (с. 193), хоча літописи повідомляють тільки, що поширилася чутка про загрозу татарського нападу. Дослідник висловив думку, що кандидатуру Петра Ротенського на Галицький митрополичий престол у 1305 р. міг підтримати не тільки Юрій Львович, а й волинський князь Мстислав Данилович (с. 510–511). Проте, як свідчить легенда його королівської печатки, у цей час він титулувався “князем Володимирі”, а його дядько, найімовірніше, помер у 90-х рр. XIII ст.

Незважаючи на наявні неточності, рецензована монографія є першим в українській історіографії ґрунтовним дослідженням адміністративного устрою та правового становища Галицької (Львівської) єпархії XII–XVIII ст. Висловлюємо сподівання, що ця книга започаткує появу нових студій з церковної історії інших регіонів України. Сподіваємося, що дві наступні монографії цього автора будуть якнайшвидше опубліковані.